

Sprawozdanie

komisyi edukacyjnej z projektu do ustawy o seminariach nauczycielskich.

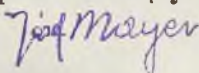
Wysoki Sejmie!

Na kadencji przeszłorocznej Wysoki Sejm uchwalił był ustawę o seminariach nauczycielskich w kraju naszym. Rok prawie cały czekaliśmy na jej zatwierdzenie, aż nareszcie podano do wiadomości Wysokiej Izby, iż ustawa ta nie otrzymała najwyższej sankcyi, ponieważ „we wielu postanowieniach nie zgadza się z ustawą państwową o szkołach ludowych z d. 14. maja b. r., a mianowicie ponieważ we wielu paragrafach przyznaje c. k. Radzie szkolnej krajowej prawo rozporządzania, które jej nie przysługuje“. Otóż co do wymienionych powodów, dla których Rząd nie przedłożył ustawy przez Wysoki Sejm uchwalonej do najwyższej sankcyi, godzi się podnieść tu tę okoliczność że Wysoki Sejm uchwalił ustawę, o której mowa w jesieni 1868. r., ustawa zaś powszechna o szkołach ludowych ogłoszona została d. 14. maja 1869. a jeśli Wysoki Sejm nie czekał na wydanie ustawy powszechnej, jeno korzystając ze sposobności, „pospieszył z uchwaleniem ustawy o seminariach nauczycielskich, to żywił to przekonanie, iż dążąc do jak najrychlejszego załatwienia sprawy dla dobra kraju, a tem samem i Monarchii tak żywotnej i ważnej, zasłuży się dobrze tak około kraju, jak o i całości, do której ten kraj należy. Co do drugiego rodzaju przeszkód, które stanęły w drodze zatwierdzeniu ustawy o seminariach nauczycielskich, przez Wys. Sejm uchwalonej, a mianowicie, iż ustawa ta w wielu paragrafach przyznaje c. k. Radzie szkolnej krajowej prawo rozporządzania, które jej nie przysługuje, ustawa nasza przekazywała Radzie szkolnej krajowej, jako najwyższej władzy nadzorczej i wykonawczej, w sprawach szkół ludowych i średnich kraju tylko to, co według zdania Wys. Izby do takiej władzy należy, tylko to, co na miejscu przy dokładnej, bo z naocznego przeświadczenia się czerpanej znajomości stosunków jedynie stosownie i zgodnie z potrzebami kraju może być załatwionem.

Niniejszem podaje komisya edukacyjna pod uchwałę Wys. Izbie projekt do ustawy o seminariach nauczycielskich, w niektórych punktach zmieniony, któreto zmiany objaśni bliżej sprawozdanie ustne, i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić projekt tu % załączony.

A. Majer,
przewodniczący.

Zygmunt Sawczyński,
sprawozdawca.

U s t a w a

o seminariach nauczycielskich,

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Megó Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozperządzam, co następuje:

§. 1.

W Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem założone będą seminaria nauczycielskie, jako osobne zakłady, mające na celu kształcenie kandydatów na nauczycieli dla szkół ludowych, wiejskich i miejskich, a to na teraz w liczbie dotychczasowych siedmiu preparand.

Seminaria te będą bądź wyższemi o trzech, bądź niższemi o dwu całorocznych kursach.

Podobnie będą założone seminaria o trzech kursach całorocznych dla kształcenia kandydatek na nauczycielki dla szkół żeńskich, a to tymczasem w liczbie czterech.

Rodzaj seminariów męzkich, tudzież miejsca, w których będą umieszczone tak seminaria męzkie jak żeńskie, oznaczy Rada szkolna krajowa.

§. 2.

Dla odbywania ćwiczeń praktycznych w nauczaniu i nabywaniu wprawy, w obchodzeniu się z młodzieżą, tudzież dla obznajomienia seminarzystów i seminarzystek z urządzeniem, trybem i zawiadowaniem szkołą, połączona będzie z każdym seminaryum odpowiedna szkoła ludowa.

§. 3.

W seminariach wyższych wykładane będą następujące przedmioty:

1. Nauka religii.
2. Język polski.
3. Język ruski.
4. Język niemiecki.

5. Arytmetyka z uwzględnieniem rachunków przemysłowo - rolniczych.
6. Geometria.
7. Geografia i historia ze szczególnem uwzględnieniem kraju ojczystego.
8. Nauki przyrodnicze, przedewszystkiem w zastosowaniu do gospodarstwa wiejskiego, do technologii, tudzież zachowania zdrowia człowieka.
9. Psychologia, jako nauka przygotowawcza do
10. Pedagogiki w połączeniu z dydaktyką i nauką o szkolnictwie.
11. Wiadomości o konstytucyi krajowej ze szczególnem uwzględnieniem instytucji autonomicznych.
12. Kaligrafia.
13. Rysunki.
14. Śpiew i muzyka.
15. Gimnastyka.

§. 4.

W seminariach niższych wykładane będą przedmioty następujące :

1. Nauka religii.
2. Język polski.
3. Język ruski.
4. Język niemiecki.
5. Arytmetyka i geometria, z uwzględnieniem zasad miernictwa praktycznego.
6. Geografia krajowa i powszechna, historia krajowa w połączeniu z wiadomością o konstytucyi krajowej i instytucji autonomicznych.
7. Elementarne wiadomości z nauk przyrodniczych ze względem na zachowanie zdrowia człowieka.
8. Rolnictwo i ogrodnictwo praktyczne.
9. Powinności nauczyciela wiejskiego co do wychowania młodzieży i udzielania nauki.
10. Kaligrafia i początki rysunku geometrycznego.
11. Śpiew i muzyka.
12. Gimnastyka.

§. 5.

Celem następczenia uczniom seminarjów, tak wyższych jak niższych, sposobności do ćwiczenia się praktycznego w gospodarstwie, przydzielony będzie do każdego seminarjum stosowny kawał ziemi.

Jeżeli w miejscu, gdzie jest seminarjum, znajduje się zakład głuchoniemych lub ślepych, seminarzyści obznajomić się mają z metodą udzielania tymże nauki. Również obznajomią się z urządzeniem ochronek dla małych dzieci, skoroby w miejscach nadarzała się do tego sposobność.

Nauka gry na organach, tudzież rytuałów kościoła gr. kat. będzie obowiązkową dla uczniów, którzy się na nią zapisawszy odpowiednie okażą zdolności.

§. 6.

W seminariach żeńskich wykładane będą przedmioty następujące :

1. Nauka religii.
2. Język polski.
3. „ ruski.
4. „ niemiecki.
5. Arytmetyka i rachunki gospodarskie.
6. Nauki przyrodnicze ze szczególnem uwzględnieniem gospodarstwa domowego i zachowania zdrowia.
7. Główne wiadomości z pedagogiki i dydaktyki.
8. Kaligrafia.
9. Rysunki.
10. Śpiew.
11. Roboty ręczne.
12. Gimnastyka.
13. Język francuski.

Nauka dwu ostatnich przedmiotów zostawia się do woli uczennic.

Gdzie się do tego nadarzy sposobność, uczennice seminariów mają się obznajomić z urządzeniem ochronek.

§. 7.

Co do języka ruskiego, wymienionego w szeregu przedmiotów wykładowych w planach naukowych seminariów (§§. 3., 4. i 6.), każde seminarium winno nastęrczyć sposobność nauczania się tego języka.

Każdy kandydat (kandydatka) do stanu nauczycielskiego udowodnić powinien zdolność udzielania nauki w tym języku, jeżeli chce być umieszczonym przy szkole, w której język ten jest obowiązującym.

§. 8.

Seminaria publiczne, tak męskie jak żeńskie, przystępne są dla uczniów i uczennic bez różnicy wyznań i obrządków.

Uczniowie i uczennice wyznań akatolickich pobierają naukę religii prywatnie, i obowiązani są tak przy promocyach rocznych, jak i przy examinie po ukończeniu seminarium, wykazać się świadectwem przełożonego swojego wyznania, że posiadają odpowiednie wiadomości religii.

Dla uczniów starozakonnych ustanawia się do nauki religii i języka hebrajskiego nauczyciela osobnego przy seminariach wyższych. Uczniowie seminariów niższych, tudzież uczennice seminariów żeńskich, wykazą się świadectwami przełożonych jak akatolicy.

§. 9.

Szczegółowy rozkład nauk na kursy i godziny tygodniowe, tudzież zakres każdego przedmiotu naukowego, wskaże Rada szkolna krajowa w osobnej instrukcyi.

§. 10.

Do wykładów w seminariach użyty będzie język polski i ruski w takim stosunku, jaki Rada szkolna krajowa dla każdego seminarium uzna za odpowiedny.

§. 11.

Koszta założenia i utrzymywania seminariów, tudzież zaopatrzenie ich w potrzebne przybory naukowe ponosi skarb Państwa.

§. 12.

Przy seminariach nauczycielskich wyższych, tudzież przy seminariach żeńskich, ustanawia się następujące posady:

Dyrektora, trzech nauczycieli i katechety;

przy seminariach niższych posady:

Dyrektora, dwu nauczycieli i katechety.

Przy seminariach nauczycielskich wyższych, tudzież przy żeńskich we Lwowie i Krakowie umieszczonych, pobierać będą:

Dyrektorowie po 1,500 złr. w. a. płacy rocznej.

Nauczyciele „ 1,200 „ „ „

Katecheci „ 800 „ „ „

przy takich seminariach w innych miastach:

Dyrektorowie po 1,200 złr. w. a.

Nauczyciele „ 1,000 „ „

Katecheci „ 700 „ „

przy seminariach niższych pobierać będą:

Dyrektorowie po 1,000 złr. w. a.

Nauczyciele „ 800 „ „

Katecheci „ 600 „ „

Przy seminariach o uczniach lub uczennicach różnych obrządków ustanowieni będą dwaj katecheci z równą, w powyższej skali oznaczoną płacą.

Do każdego seminarium dodani będą według potrzeby pomocnicy, a względnie nauczyciele szkoły do seminarium dołączonej, których liczbę i płacę oznaczy w każdym razie Rada szkolna krajowa.

Dyrektorowie i nauczyciele seminariów pobierać będą w pierwszych dwudziestu latach od otrzymania stałej posady przy seminarium, zaczawszy co pięć lat, dodatek w kwocie 100 złr. w. a.

§. 13.

Nauczyciele i katecheta (względnie katecheci) pod przewodnictwem dyrektora, pod którego zarządem zostaje i szkoła do seminarium przyłączona, tworzą zgromadzenie nauczycielskie, którego prawa i obowiązki opisze Rada szkolna krajowa.

§. 14.

Seminarya należą do kategorii szkół średnich, a dyrektorowie i nauczyciele przy nich stale umieszczeni liczą się do tej samej klasy dyet, co dyrektorowie i nauczyciele szkół średnich.

§. 15.

Mianowanie dyrektorów, nauczycieli, katechetów i pomocników przy seminariach, tudzież ich czasowe lub stałe oddalenie i przenoszenie na stan spoczynku, należy do Rady szkolnej krajowej, jako najwyższej nad seminariami władzy nadzorczej, dyscyplinarnej i wykonawczej.

Kwalifikację, jaką się wykazać mają dyrektorowie i nauczyciele przy seminariach, określi Rada szkolna krajowa.

§. 16.

Uczeń, zgłaszający się o przyjęcie do seminarium, powinien:

1. mieć ukończonych przynajmniej lat 16;
2. być wolnym od jawnych wad fizycznych, któreby przeszkadzały w przyszłym zawodzie;
3. wykazać się świadectwem moralności i skreślić przebieg życia, a wreszcie
4. poddać się examinowi wstępnemu.

Examin ten, ustny i piśmienny, który bliżej określi Rada szkolna krajowa, ma okazać stopień rozwoju umysłowego, na jaki prowadzi uczniów niższe gimnazjum, lub szkoła realna niższa.

Uczennice, chcące wstąpić do seminarium, powinny mieć ukończonych przynajmniej lat 15 uczynić zadość warunkom w tymże §. pod 2., 3. i 4. wymienionym, z tą tylko różnicą, że przy examinie wstępnym wykazać się mają przygotowaniem, jakie udziela wyższa szkoła indowa żeńska.

§. 17.

Przyjęcie do seminarium odbywa się z początkiem roku szkolnego; w ciągu roku zezwolić może na przyjęcie wyjątkowo Rada szkolna krajowa.

Kandydaci starsi, od lat 18 począwszy, i kandydatki, od lat 17, mogą być przyjęci na kurs wyższy do seminarium na mocy examinu wstępnego i dopełnienia warunków pod l. 1., 2. i 3. §. 16go wymienionych.

Liczba uczniów lub uczennic w jednym kursie seminarium nie powinna przewyższać 40. Nad nią pozwolić może na przyjęcie wyjątkowo Rada szkolna krajowa.

§. 18.

Nauka w seminariach jest bezpłatną. Ubodzy uczniowie i uczennice, odznaczający się zdolnościami, mogą otrzymać stypendya ze skarbu Państwa, jeżeli się zobowiążą służyć w zawodzie nauczycielskim przynajmniej przez lat sześć.

§. 19.

Z końcem roku szkolnego postanawia zgromadzenie nauczycieli pod przewodnictwem dyrektora o promocji uczniów i uczennic do kursu wyższego.

Uczniowie i uczennice, nie kwalifikujące się do promocyi, powtarzać mogą kurs tylko przez rok jeden.

§. 20.

Po ukończeniu ostatniego kursu seminaryum, uczeń lub uczennica podda się examinowi celem uzyskania świadectwa uzdolnienia na kandydata lub kandydatkę do stanu nauczycielskiego.

Examina, stanowiące o uzdolnieniu abiturjentów i abiturjentek, odbywają się przy każdym seminaryum z końcem roku szkolnego przed komisją, mianowaną przez Radę szkolną krajową, w sposób, który ta Rada bliżej określi.

Uzdolnienie przyznane będzie abiturjentom podług rodzaju seminaryum, w którym pobierali naukę.

§. 21.

Do składania examinów na kandydatów i kandydatki do stanu nauczycielskiego przypuszczeni będą nie tylko uczniowie i uczennice seminaryów, lecz prywatni aspiranci i aspirantki.

Prywatni uczniowie i uczennice, zgłaszający się do takich examinów, powinni mieć wiek odpowiedny, uczniowie ukończonych przynajmniej lat 18, a względnie 19, uczennice lat 17, wykazać się świadectwem moralności, a po złożonym z pomyślnym skutkiem examinie, odbyć w szkole do seminaryum przyłączonej przynajmniej trzymiesięczną praktykę, poczem wydane im będzie świadectwo.

Duchowni lub ukończeni teologowie, wykazawszy się dobrymi świadectwami nauk teologicznych, a zwłaszcza świadectwami pedagogiki, metodyki i katechetyki, mogą zostać pomocnikami lub tymczasowymi nauczycielami. Stałą posadę otrzymają po złożeniu examinu kwalifikacyjnego. (§. 22.)

§. 22.

Świadectwo uzdolnienia nadaje do posady pomocnika lub tymczasowego nauczyciela (pomocnicy lub tymczasowej nauczycielki).

Stałą posadę nauczycielską otrzymać można po złożeniu examinu kwalifikacyjnego, któremu winien będzie poddać się kandydat lub kandydatka po dwu, lub najpóźniej po trzech latach praktyki w zawodzie nauczycielskim.

Kandydaci (kandydatki), którzy po trzech latach praktyki w zawodzie nauczycielskim nie stawiają się do examinu kwalifikacyjnego, tracą uzyskane na mocy pierwszego examinu prawo do tymczasowego nauczycielstwa.

Examin, tak uzdolnienia jak kwalifikacyjny, raz tylko powtarzać można.

§. 23.

Examina kwalifikacyjne odbywać się będą przed komisjami osobno na ten cel wyznaczonemi.

Świadectwa wydawane będą podług rodzaju seminaryów, w jakim się kształcili kandydaci. Wszelako kandydat, mający świadectwo uzdolnienia po odbytem seminaryum wyższem, może, jeśli nie odpowie zupełnie wymaganiom przepisany do examinów kwalifikacyjnych wyższych, a dostateczne uzdolnienie okazał do udzielania w szkołach ludowych niższych, otrzymać świadectwo kwalifikacji stopnia niższego, którą będzie mógł uzupełnić przy examinie powtórny.

§. 24.

Oprócz seminariów nauczycielskich publicznych, zakładane być mogą seminaria prywatne przez osoby, które się wykazą potrzebnem do tego uzdolnieniem.

Zakłady tego rodzaju, jeśli w punktach zasadniczych zgadzają się z planem seminariów publicznych, a dyrektorów i nauczycieli podadzą do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej, mogą być uznane za publiczne z prawem wydawania świadectw.

Nadzór nad takimi zakładami należy do Rady szkolnej krajowej.

§. 25.

Stan przejścia z dotychczasowych stosunków w stosunki nowe, jakie wynikną ze zaprowadzenia seminariów, a w skutek go i nowego trybu kształcenia nauczycieli, określi osobne rozporządzenie.

§. 26.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Memu Ministrowi oświecenia.

BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVENSIS.